

3.4 Οι Τριγωνομετρικές Συναρτήσεις

ΘΕΩΡΙΑ

● Περιοδική Συνάρτηση

Μια συνάρτηση f με πεδίο ορισμού το A λέγεται περιοδική, όταν υπάρχει πραγματικός αριθμός $T > 0$ τέτοιος, ώστε για κάθε $x \in A$ να ισχύει:

i) $x + T \in A, x - T \in A$ ii) $f(x + T) = f(x - T) = f(x)$ (T λέγεται περίοδος της f)

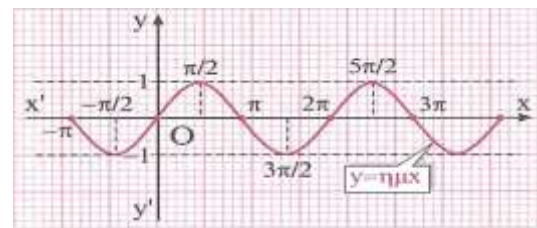
● Μελέτη $f(x) = \eta\mu x$

- έχει πεδίο ορισμού: $A = \mathbb{R}$.
- είναι περιοδική με περίοδο $T = 2\pi$.
- είναι περιττή και έχει κέντρο συμμετρίας το σημείο $O(0,0)$.
- έχει μέγιστο για $x = \frac{\pi}{2}$, το $f\left(\frac{\pi}{2}\right) = 1$.
- έχει ελάχιστο για $x = \frac{3\pi}{2}$, το $f\left(\frac{3\pi}{2}\right) = -1$.
- έχει σύνολο τιμών το διάστημα: $[-1,1]$.

Πίνακας Μεταβολών

x	0	$\frac{\pi}{2}$	π	$\frac{3\pi}{2}$	2π
$\eta\mu x$	0	1	0	-1	0

$\swarrow$ max $\searrow$ $\swarrow$ min $\searrow$

Γραφική Παράσταση

● Μελέτη $f(x) = \sigma\upsilon\nu x$

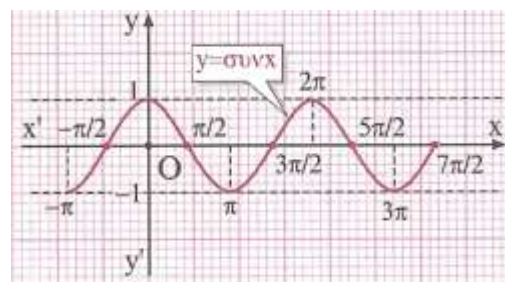
- έχει πεδίο ορισμού: $A = \mathbb{R}$.
- είναι περιοδική με περίοδο $T = 2\pi$.
- είναι άρτια με άξονα συμμετρίας τον άξονα $y'y$.
- έχει μέγιστο για $x = 0$ το $f(0) = 1$.
- έχει ελάχιστο για $x = \pi$ το $f(\pi) = -1$.
- έχει σύνολο τιμών το διάστημα: $[-1,1]$

Πίνακας Μεταβολών

x	0	$\frac{\pi}{2}$	π	$\frac{3\pi}{2}$	2π
$\sigma\upsilon\nu x$	1	0	-1	0	1

$\swarrow$ Max $\searrow$ $\swarrow$ min $\searrow$

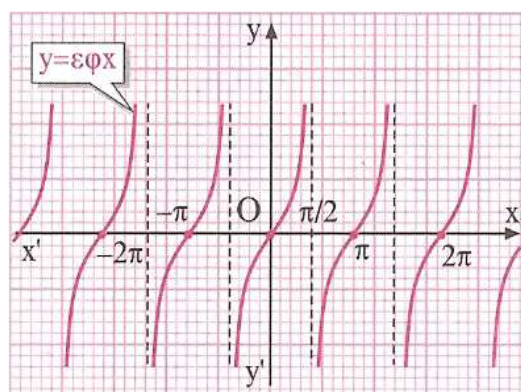
Γραφική Παράσταση

● Μελέτη $f(x) = \epsilon\phi x$

- έχει πεδίο ορισμού: $A = \mathbb{R} - \left\{k\pi + \frac{\pi}{2}, k \in \mathbb{Z}\right\}$
- είναι περιοδική με $T = \pi$.
- είναι περιττή με κέντρο συμμετρίας το σημείο $O(0,0)$.
- έχει κατακόρυφες ασύμπτωτες τις ευθείες $x = -\frac{\pi}{2}$ και $x = \frac{\pi}{2}$.
- έχει σύνολο τιμών το $\mathbb{R}$ και είναι γνησίως αύξουσα στο $\left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right)$.

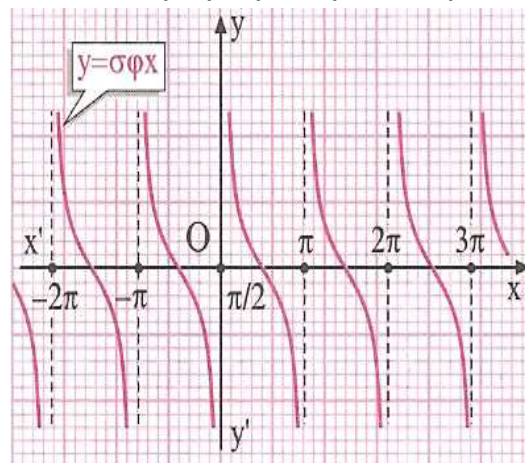
Γραφική Παράσταση

● Μελέτη $f(x) = \sigma\phi x$

- έχει πεδίο ορισμού $A = \mathbb{R} - \{k\pi, k \in \mathbb{Z}\}$.
- είναι περιττή με κέντρο συμμετρίας το σημείο $O(0,0)$.
- έχει ασύμπτωτες τις ευθείες $x = 0$, $x = \pi$.
- έχει σύνολο τιμών το $\mathbb{R}$ και είναι γνησίως φθίνουσα στο $(0,\pi)$.

Γραφική Παράσταση

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

- Η συνάρτηση $f(x) = \rho \cdot \eta\mu\omega x$ έχει μέγιστη τιμή $|\rho|$ και ελάχιστη τιμή $-|\rho|$ και η περίοδος της συνάρτησης είναι: $T = \frac{2\pi}{|\omega|}$.
- Η συνάρτηση $f(x) = \rho \cdot \sigma\upsilon\eta\chi$ έχει μέγιστη τιμή $|\rho|$ και ελάχιστη τιμή $-|\rho|$ και η περίοδος της συνάρτησης είναι: $T = \frac{2\pi}{|\omega|}$.
- Η συνάρτηση $f(x) = \rho \cdot \eta\mu\omega x + \kappa$ έχει μέγιστο $|\rho| + \kappa$, ελάχιστο $-|\rho| + \kappa$ και $T = \frac{2\pi}{|\omega|}$, ($\kappa \in \mathbb{R}$).
- Η συνάρτηση $f(x) = \rho \cdot \epsilon\phi\omega x$ είναι περιοδική με περίοδο $T = \frac{\pi}{|\omega|}$. (ομοίως για $\rho \cdot \sigma\phi\omega x$)
- Αν $\rho < 0$, τότε οι γραφικές παραστάσεις των $\rho\eta\mu\chi$, $\rho\sigma\upsilon\eta\chi$, $\rho\epsilon\phi\chi$ είναι συμμετρικές ως προς τον άξονα $x'x$, αντίστοιχα των $|\rho|\eta\mu\chi$, $|\rho|\sigma\upsilon\eta\chi$, $|\rho|\epsilon\phi\chi$.
- Οι συναρτήσεις $f(x) = \epsilon\phi\chi$, $f(x) = \sigma\phi\chi$ δεν έχουν ακρότατα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ**1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:**

i) Η συνάρτηση $f(x) = 2\eta\mu x + 5$ είναι:

- α) άρτια   β) περιττή   γ) ούτε άρτια ούτε περιττή

ii) Η συνάρτηση $f(x) = -\sigma\phi x$ είναι περιοδική με περίοδο:

- α) π β) 2π γ) $\frac{\pi}{2}$ δ) $\frac{3\pi}{2}$

iii) Η συνάρτηση $f(x) = 2\sigma\upsilon\nu x$ έχει:

- α) άξονα συμμετρίας τον $y'y$ β) κέντρο συμμετρίας το $O(0,0)$
 γ) άξονα συμμετρίας τον $x'x$

iv) Η συνάρτηση $f(x) = -2\eta\mu x$ είναι γνησίως αύξουσα στο διάστημα:

- α) $\left[0, \frac{\pi}{2}\right]$ β) $\left[\frac{\pi}{2}, \pi\right]$ γ) $[0, 2\pi]$ δ) $\left[\frac{3\pi}{2}, 2\pi\right]$

v) Η συνάρτηση $f(x) = 4\sigma\upsilon\nu x + 3$ έχει μέγιστη τιμή:

- α) 4   β) 3   γ) 7   δ) 1

vi) Η συνάρτηση $f(x) = 8\eta\mu x + 2$ παρουσιάζει ελάχιστη τιμή -6 στη θέση:

- α) $x = \frac{\pi}{2}$ β) $x = \pi$ γ) $x = \frac{3\pi}{2}$ δ) $x = 2\pi$

vii) Η συνάρτηση $f(x) = 2\sigma\phi x + 5$ έχει:

- α) μέγιστη τιμή   β) ελάχιστη τιμή   γ) ούτε μέγιστη ούτε ελάχιστη

viii) Η συνάρτηση $f(x) = -\epsilon\phi x + 8$ είναι:

- α) γνησίως αύξουσα στο $\left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right)$ β) γνησίως αύξουσα στο $(-\pi, \pi)$
 γ) γνησίως φθίνουσα στο $\left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right)$ δ) γνησίως φθίνουσα στο $(0, \pi)$

ix) Η συνάρτηση $f(x) = 4\eta\mu 8x$ έχει:

- α) μέγιστο 4 και περίοδο $\frac{\pi}{4}$ β) μέγιστο 4 και περίοδο 2π
 γ) μέγιστο 4 και περίοδο π δ) ελάχιστο 4 και περίοδο $\frac{\pi}{2}$

x) Η συνάρτηση $f(x) = 5\sigma\phi(-3x)$ έχει περίοδο:

- α) π β) $\frac{\pi}{2}$ γ) $\frac{\pi}{6}$ δ) $\frac{\pi}{3}$

xi) Αν $f(x) = 2\sigma\upsilon\nu x$ και $-\pi < x_1 < x_2 < 0$, τότε ισχύει:

- α) $f(x_1) < f(x_2)$ β) $f(x_1) \leq f(x_2)$ γ) $f(x_1) > f(x_2)$ δ) $f(x_1) \geq f(x_2)$

xii) Η συνάρτηση $f(x) = 3\eta\mu\left(x + \frac{\pi}{3}\right)$ έχει περίοδο:

- α) π β) $\frac{\pi}{3}$ γ) 2π δ) $\frac{2\pi}{3}$

xiii) Αν η περίοδος της συνάρτησης $f(x) = 2\eta\mu\beta x$ είναι $T = \frac{\pi}{8}$, τότε η τιμή του β είναι:

- α) 16   β) $\frac{1}{2}$ γ) $\frac{1}{4}$ δ) 4

xiv) Το σύνολο τιμών της $f(x) = -5\eta\mu x$ είναι:

- α) $[-1,1]$ β) $[-5,5]$ γ) $[0,5]$ δ) $[-5,0]$

2. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).

- i) Η συνάρτηση $f(x) = 4\eta\mu(-x)$ είναι περιττή. Σ Λ
- ii) Η συνάρτηση $f(x) = \epsilon\phi 2x$ έχει περίοδο 2π . Σ Λ
- iii) Για τη συνάρτηση $f(x) = -4\sigma\upsilon\nu x$ ισχύει: $|f(x)| \leq 4$. Σ Λ
- iv) Η συνάρτηση $f(x) = \sigma\upsilon\nu x$ για $x \in [0, 2\pi]$ είναι άρτια. Σ Λ
- v) Η συνάρτηση $f(x) = \eta\mu x + \sigma\upsilon\nu x$ έχει περίοδο 2π . Σ Λ
- vi) Η συνάρτηση $f(x) = \eta\mu\left(4x - \frac{\pi}{2}\right)$ έχει περίοδο $\frac{\pi}{2}$. Σ Λ
- vii) Η συνάρτηση $f(x) = \epsilon\phi x$ ορίζεται στο διάστημα $(0, \pi)$. Σ Λ
- viii) Αν η συνάρτηση $f(x) = \sigma\upsilon\nu x$ έχει περίοδο T , τότε έχει περίοδο και $3T$. Σ Λ
- ix) Η συνάρτηση $f(x) = -\sigma\upsilon\nu x$ είναι γνησίως αύξουσα στο $\left[0, \frac{\pi}{2}\right]$. Σ Λ
- x) Η ελάχιστη τιμή της $f(x) = -5\eta\mu x + 8$ είναι -5 . Σ Λ
- xi) Οι ασύμπτωτες της $f(x) = \epsilon\phi x$ είναι οι ευθείες $x = 0$, $x = \pi$. Σ Λ
- xii) Η συνάρτηση $f(x) = 3|\eta\mu x| + 2$ έχει ελάχιστη τιμή 2. Σ Λ
- xiii) Η ευθεία $\epsilon: y = 2$ δεν τέμνει τη καμπύλη της $f(x) = -2\sigma\upsilon\nu x + 1$. Σ Λ
- xiv) Η ευθεία $\epsilon: y = 3$ τέμνει την καμπύλη της $f(x) = -4\eta\mu x$. Σ Λ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**A ομάδα**

3. Να γίνουν οι γραφικές παραστάσεις των συναρτήσεων στο ίδιο σύστημα αξόνων:

$$\begin{array}{lll} \alpha) f(x) = \eta\mu x & g(x) = \eta\mu x + 2 & h(x) = \eta\mu\left(x - \frac{\pi}{2}\right) \\ \beta) f(x) = -\sigma\upsilon\nu x & g(x) = -\sigma\upsilon\nu x + 2 & h(x) = -\sigma\upsilon\nu(x - \pi) + 2 \end{array}$$

4. Να βρείτε τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή, καθώς και την περίοδο των συναρτήσεων:

$$\alpha) f(x) = 4\eta\mu 2x \quad \beta) f(x) = -5\eta\mu 4x + 6 \quad \gamma) f(x) = 2\sigma\upsilon\nu\left(x - \frac{\pi}{4}\right) - 5$$

5. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = 4\sigma\upsilon\nu\left(\frac{\pi}{3} + 2x\right) - 2\eta\mu\left(\frac{\pi}{6} - 2x\right)$.

α) Να δείξετε ότι η συνάρτηση f γράφεται: $f(x) = 2\sigma\upsilon\nu\left(\frac{\pi}{3} + 2x\right)$.

β) Να βρείτε τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή, καθώς και την περίοδο της συνάρτησης.

6. Να δείξετε ότι η συνάρτηση f με τύπο $f(x) = \eta\mu\left(x - \frac{\pi}{3}\right) - \eta\mu\left(\frac{\pi}{3} + x\right)$ είναι άρτια.

7. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = 5\eta\mu\left(\frac{\pi}{2} - 2x\right) + 3\sigma\upsilon\nu(\pi + 2x)$

α) Να δείξετε ότι η συνάρτηση f γράφεται: $f(x) = 2\sigma\upsilon\nu 2x$.

β) Να βρείτε τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή, καθώς και την περίοδο T της f .

γ) Να σχεδιάσετε τη γραφική παράσταση της συνάρτησης σε διάστημα $[0, T]$.

8. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = \kappa + \lambda \cdot \eta\mu x$, ($\lambda > 0$): αν η συνάρτηση f έχει μέγιστη τιμή 4 και η γραφική της παράσταση διέρχεται από το σημείο $A\left(\frac{3\pi}{2}, 2\right)$, να βρείτε τις τιμές των κ, λ .

9. Να διατάξετε τους παρακάτω αριθμούς σε αύξουσα τάξη:

α) $\eta\mu \frac{29\pi}{18}$, $\eta\mu \frac{15\pi}{9}$, $\eta\mu \frac{\pi}{6}$, $\eta\mu \frac{16\pi}{9}$, $\eta\mu \frac{\pi}{4}$

β) $\sigma\upsilon\nu \frac{\pi}{3}$, $\sigma\upsilon\nu \frac{5\pi}{18}$, $\sigma\upsilon\nu \frac{2\pi}{3}$, $\sigma\upsilon\nu \frac{7\pi}{9}$

10. Να εξετάσετε αν η συνάρτηση $f(x) = \epsilon\phi x^2 + 2$ είναι περιοδική.

Β ομάδα

11. Δίνεται η συνάρτηση f με τύπο $f(x) = 5\eta\mu 2x$.

α) Να βρείτε τη μέγιστη και την ελάχιστη τιμή της, καθώς και την περίοδο T αυτής.

β) Να προσδιορίσετε τα διαστήματα μονοτονίας στο $[0, T]$.

12. Να λύσετε την ανίσωση $2\eta\mu\left(3x + \frac{\pi}{4}\right) > 1$, αν γνωρίζουμε ότι: $-\frac{\pi}{12} < x < \frac{\pi}{12}$.

13. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = a + \rho \cdot \eta\mu\beta x$, ($\beta, \rho > 0$), αν έχει μέγιστη τιμή 6, ελάχιστη τιμή - 2 και περίοδο $T = \frac{\pi}{3}$, να βρείτε τις τιμές των a, β, ρ .

14. Αν η ελάχιστη τιμή της συνάρτησης $f(x) = (\lambda^2 + 2)\sigma\upsilon\nu 4x + 3\lambda$ είναι - 6. Να βρείτε:

α) την τιμή του λ ($\lambda > 0$).

β) τα σημεία τομής της γραφικής παράστασης της συνάρτησης f με την ευθεία

$$\varepsilon: y = 21, \text{ αν επιπλέον } x \in \left[0, \frac{\pi}{2}\right].$$

15. α) Να βρείτε τον τύπο της συνάρτησης $f(x) = \rho \cdot \eta\mu \frac{x}{2} + \kappa$ με $\kappa, \rho \in \mathbb{R}$, αν η γραφική παράσταση της συνάρτησης f διέρχεται από τα σημεία $A(\pi, 2)$ και $B(3\pi, 6)$.

β) Για τις τιμές των κ, ρ που βρήκατε, να εξετάσετε αν η γραφική παράσταση της συνάρτησης f έχει κοινά σημεία με την γραφική παράσταση της συνάρτησης $g(x) = x^2 + 4x + 7$.

16. Να δείξετε ότι η συνάρτηση f με τύπο $f(x) = 4\eta\mu \frac{x}{2} + 6\sigma\upsilon\nu \frac{x}{5}$ είναι περιοδική με περίοδο $T = 20\pi$.

17. Η προσέλευση επισκεπτών σε έναν τουριστικό προορισμό δίνεται κατά προσέγγιση από τον τύπο $A = 20 + 4\eta\mu \frac{\pi t}{6}$, σε εκατοντάδες (όπου t ο χρόνος σε μήνες, $0 \leq t \leq 12$).

α) Να βρείτε ποιο μήνα επισκέφθηκαν περισσότεροι τον προορισμό και πόσοι ήταν.

β) Να εξετάσετε ποιους μήνες αυξανόταν η προσέλευση των επισκεπτών.

γ) Ποια ήταν η διαφορά ανάμεσα στους λιγότερους και τους περισσότερους επισκέπτες.

ΤΕΣΤ 1^ο**ΘΕΜΑ1^ο:** Α. Πότε μια συνάρτηση είναι περιοδική;

Β. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).

i) Η μέγιστη τιμή της $f(x) = (-k^2 + 4) \cdot \eta\mu x$ είναι 4 με $k \in \mathbb{R}$. Σ Λ ii) Η περίοδος της συνάρτησης $f(x) = \eta\mu \frac{x}{4}$ είναι $T = 4\pi$. Σ Λ iii) Η συνάρτηση $f(x) = -\eta\mu x$ είναι γνησίως φθίνουσα στο
διαστήμα $\left[0, \frac{\pi}{2}\right]$. Σ Λ iv) Η συνάρτηση $f(x) = \epsilon\phi x^2$ είναι άρτια στο $\left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right)$. Σ Λ **ΘΕΜΑ2^ο:** Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = a \cdot \eta\mu\beta x + \kappa$, η οποία έχει μέγιστο 6, περίοδο π και η γραφική της παράσταση διέρχεται από το σημείο $A\left(\frac{\pi}{2}, 4\right)$.α) Να προσδιορίσετε τους αριθμούς a , β , κ .β) Να προσδιορίσετε τα διαστήματα μονοτονίας στο διάστημα $[0, \pi]$, αν $a = \beta = 2$.**ΤΕΣΤ 2^ο****ΘΕΜΑ1^ο:** Α. Να γράψετε τα διαστήματα μονοτονίας της συνάρτησης $f(x) = \sigma\upsilon\nu x$ στο διάστημα $[0, 2\pi]$.

Β. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).

i) Η ελάχιστη τιμή της $A = 2\eta\mu x - 8\sigma\upsilon\nu x + 4$ είναι -6. Σ Λ ii) Η συνάρτηση $f(x) = \eta\mu x^3$ είναι άρτια. Σ Λ iii) Οι συναρτήσεις $f(x) = \eta\mu x$, $g(x) = \sigma\upsilon\nu\left(x - \frac{\pi}{2}\right)$ έχουν ίδιες
γραφικές παραστάσεις. Σ Λ iv) Η γραφική παράσταση της συνάρτησης $f(x) = \sigma\upsilon\nu x$ έχει
δύο κοινά σημεία με την ευθεία $\epsilon: y = 1$. Σ Λ **ΘΕΜΑ 2^ο:** Η πορεία των εσόδων μιας επιχείρησης καθορίζεται από τη συνάρτηση

$$f(t) = 10 + 6\sigma\upsilon\nu \frac{\pi t}{3}, \text{ σε χιλιάδες Ευρώ (} t \text{ ο χρόνος σε μήνες, } 0 < t \leq 12).$$

α) Ποιους μήνες έχει τα μεγαλύτερα και ποιους τα μικρότερα έσοδα;
($t = 1$ Ιανουάριος)

β) Αν το κόστος λειτουργίας είναι 10.000 Ευρώ, τότε έχει ζημιές;